

ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΕΙΔΗΣΕΩΝ

ΕΤΟΣ 8ον - ΑΡΙΘΜ. 167

1 ΜΑΙΟΥ 1977

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΣ

- 'Επίσκεψις Γερμανικῆς Ρωμαιοκαθολικῆς
'Αντιπροσωπείας εἰς τὸ Οἰκουμενικόν
Πατριαρχεῖον 2
- 'Ο Προκαθήμενος τῆς 'Αγγλικανικῆς 'Εκκλησίας
ἐπισκέπτεται χριστιανικά κέντρα 5
- Ποιμαντορικὴ περιοδεία τοῦ Πατριάρχου
'Αντιοχείας εἰς Η.Π.Α. 6
- Τὸν 'Ιούνιον εἰς Chambésy τὸ Συνέδριον διὰ
τὸν κοινὸν ἑορτασμὸν τοῦ Πάσχα 6
- Ζημίαι ἐκ τοῦ σεισμοῦ εἰς Ρουμανίαν 7
- Μελέτη περὶ τῆς 'Ορθοδόξου Διασπορᾶς 7
- Αἱ ὀρθόδοξοι ἀπόψεις διὰ τὴν προώθησιν τῆς
Οἰκουμενικῆς Κινήσεως : δηλώσεις τοῦ σεβ.
Μητροπολίτου Μύρων κ. Χρυσοστόμου 8
- Διάλέξεις περὶ 'Ορθοδοξίας εἰς τὸ
Πανεπιστήμιον τῆς Γενεύης 8

ΘΕΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΖΩΗ

- 'Εκκλησιολογικαὶ ἀπόψεις τοῦ διαλόγου μεταξὺ
'Ορθοδόξων καὶ Λουθηρανῶν : μία λουθηρανικὴ
προοπτικὴ 10

ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 15

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΥΠΟ ΤΟΥ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΥ
TÉLÉGR. ORTHODOXIA-GENÈVE * TÉL. (022) 58 16 29 * 37, CHEMIN DE CHAMBÉSUY, 1292 CHAMBÉSUY-GENÈVE, SUISSE

'Η "Επίσκεψις" ἐπιδιώκει νὰ ἐνημερώσῃ τοὺς ἀναγνώστας τῆς περὶ τῆς ζωῆς τῶν 'Εκκλησιῶν. Δὲν φέρει εὐθύνην διὰ τὰς ἀπόψεις τὰς ἐκφραζομένας εἰς τὰς δημοσιευμένας εἰδήσεις. 'Επιτρέπεται ἡ ἀναδημοσίευσις τοῦ περιεχομένου τοῦ Δελτίου μέ ἀπλήν ἐνδειξιν τῆς προελεύσεως.

ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΣ

- Ἐπίσκεψις Γερμανικῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἀντιπροσωπείας
εἰς τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον.

Τήν Τρίτην, 12 Ἀπριλίου, ἀντιπροσωπεία τῆς Οἰκουμενικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Συνόδου τῶν Γερμανῶν Ρωμαιοκαθολικῶν Ἐπισκόπων, προεδρευομένη ὑπό τοῦ σεβ. Ἐπισκόπου τῆς Paderborn, Καθηγητοῦ Δρος Werner Scheele, ἐπισκεφθεῖσα τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῶν ἑορτῶν τοῦ Πάσχα, παρέστη εἰς τήν ἐν τῷ Πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ τελεσθεῖσαν Θείαν Λειτουργίαν.

Τούς ρωμαιοκαθολικούς ἐπισκόπους προσεφώνησεν ἡ Α.Θ.Π. ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Δημήτριος, εἰπὼν τά ἑξῆς :

" Σεβασμιώτατε Ἐπίσκοπε Δρ Παῦλε Scheele, Προεδρεύων τῆς Οἰκουμενικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Συνόδου τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἱεραρχίας τῆς Γερμανίας,

Μετ' ἰδιαιτέρας χαρᾶς χαιρετίζομεν καί δεχόμεθα τήν ὑμετέραν ἀγαπητήν Σεβασμιότητα καί τούς μετ' αὐτῆς διακεκριμένους θεολόγους καί ἐκκλησιαστικούς λειτουργούς ἐλθόντας πρός ἡμᾶς δι' ὑπόθεσιν ἱεράν, στενότατα συνεχομένην πρός τήν χριστιανικήν ἐνότητα, καί διὰ τοῦτο προσφιλή ἡμῖν καί ἔχουσαν ὑπέρ αὐτῆς ἀμέριστον τό ἐνδιαφέρον ἡμῶν.

Παρήλαθε δεκαετία ἐξότου ἐν τῷ ἱερῷ τούτῳ κέντρῳ τῆς Ὁρθοδοξίας συνεζητήθησαν καί ἐχαράχθησαν αἱ βασικαί γραμμαί μιᾶς πρακτικῆς οἰκουμενικῆς συνεργασίας μεταξύ τῆς Συνόδου τῆς ἐν Γερμανίᾳ Ρωμαιοκαθολικῆς Ἱεραρχίας καί τῆς Ὁρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας. Ὄργανώθησαν ἔκτοτε ἐν τῇ πόλει Regensburg καί ὑπό τήν αἰγίδα τοῦ Σεβασμιωτάτου Ἐπισκόπου αὐτῆς Graber θεολογικά Συμπόσια, εἰς τά ὁποῖα καλῆς θελήσεως θεολόγοι ἀμφοτέρων τῶν Ἐκκλησιῶν ἐν πλήρει ἐπιστημονικῇ ἀμεροληψίᾳ ἐξέθεντο τάς ἀπόψεις αὐτῶν ἐπί θεμελιωδῶν θεμάτων τῆς χριστιανικῆς ἐνότητος, οἷα τά μυστήρια, ἀρχῆς γενομένης ἀπό τῆς "Εὐχαριστίας" ὡς "Mysterium Sacrificii Dei", ἀποτελέσαντος καθ' ὅλην τήν πρώτην χιλιετίαν τήν ἔκφρασιν τῆς μεταξύ τῶν Ἐκκλησιῶν Ἀνατολῆς καί Δύσεως ὑφισταμένης

ἀδιακόπου ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας καί ἐνότητας, τὴν ὁποῖαν δὲν ἴσχυσαν τότε νὰ διαταράξωσιν αἱ διοικητικῆς ἰδίᾳ καί ἄλλης φύσεως ἀφορμαί οὐχ ἅπαξ μεταξὺ αὐτῶν ἐμφυλοχωρήσασαι ἀμφολογίαι, καί ὀφείλοντος καί σήμερον νὰ ἀποτελέσῃ τό σημεῖον συναντήσεως τῶν χριστιανῶν, κατὰ τὴν πανταχόθεν, καί περισσότερον ἀπὸ μέρους τῆς νέας γενεᾶς, ἐκδηλουμένην ἰσχυράν ἐπιθυμίαν καί θέλησιν.

Αἱ ἐν Regensburg, καί ἀλλαχοῦ δέ, γενόμεναι συναντήσεις Ὁρθοδόξων καί Ρωμαιοκαθολικῶν ἀποδεικνύουσιν ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ διαλεγώμεθα θεολογικῶς καί νὰ ἀπολήγωμεν εἰς συμπεράσματα, δυνάμενα νὰ ἐνισχύσωσιν ἡμᾶς ἐν τῇ προσπαθείᾳ ἀπομακρύνσεως τῶν τὴν θλιβεράν διαίρεσιν προκαλεσάντων αἰτίων καί ἀποκαταστάσεως τῆς σωτηριώδους χριστιανικῆς ἐνότητος.

Ἡ ἐπισκόπησις τῶν μεταξὺ ἡμῶν καί ὑμῶν ἐν τῇ προσπαθείᾳ ταύτῃ γενομένων, καθὼς καί ἡ χάραξις τῆς περαιτέρω ἐν αὐτῇ πορείας, θὰ ἀποτελέσωσιν ἀντικείμενον ἐξετάσεως, κατὰ τὸν σκοπὸν τῆς ἀφίξεως ὑμῶν ἐνταῦθα, ἐν κοινῇ ὑμῶν μετὰ τῆς παρ' ἡμῖν οἰκείας Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς συναντήσῃ, περαιτέρω δέ, ὡς εἰκόσ, καί τῶν συσταθειῶν ἤδη Τεχνικῶν Θεολογικῶν ἐπὶ τοῦ Διαλόγου Ὁρθοδόξων καί Ρωμαιοκαθολικῶν Ἐπιτροπῶν - Διορθοδόξου καί Ρωμαιοκαθολικῆς.

Εὐχόμεθα ὅπως ὁ Οὐράνιος τῆς Ἐκκλησίας Δομήτωρ καί Κυβερνήτης, τοῦ ὁποίου τὴν ἐνδοξον ἐκ νεκρῶν Ἀνάστασιν οἱ ἀνά τὸν κόσμον χριστιανοί ἀπὸ κοινοῦ ἐφέτος ἐορτάζομεν καί πανηγυρίζομεν, εὐλογῆ τὴν πρὸς ἐνότητα τοῦ διηρημένου Χριστιανισμοῦ ἔφεςιν καί καταβαλλομένην γνησίαν καί ἀκραιφνῆ προσπάθειαν, καί αὖξιν τὴν πρὸς ἀλλήλους ἡμῶν ἀγάπην, πρὸς δόξαν τοῦ πανεντίμου Ὀνόματος Αὐτοῦ.

Πρὶν ἢ κατακλείσωμεν τὸν λόγον ἐπιθυμοῦμεν νὰ ἐκφράσωμεν τὴν εἰλικρινῆ ἡμῶν λύπην διὰ τὴν λόγφ ἀσθενείας ἀπουσίαν τοῦ Σεβασμιωτάτου Ἐπισκόπου Regensburg Δρος Graber, καί νὰ εὐχηθῶμεν ὑπὲρ ἀποκαταστάσεως τῆς πολυτίμου αὐτοῦ ὑγείας, νὰ συγχαρῶμεν δέ ὀλοκαρδίως τὸν ἀτυχῶς κωλυθέντα ἵνα ἔλθῃ ἐνταῦθα Καθηγητὴν Ratzinger ἐπὶ τῷ ἐξονομασμῷ αὐτοῦ ὡς Ἀρχιεπισκόπου

Μονάχου, εὐχόμενοι αὐτῷ πλήρη καί ἐν τῇ πνευματικῇ χειραγωγίᾳ ψυχῶν ἐπιτυχίαν.

Ἵως εὖ παρέστητε, ἀδελφοί, ἐν μέσῳ ἡμῶν. "

Ἀπαντῶν εἰς τὴν πατριαρχικὴν προσφώνησιν ὁ Προεδρεύων τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἀντιπροσωπείας σεβ. Ἐπίσκοπος Καθηγητῆς Δρ Werner Scheele, εἶπε, μεταξὺ ἄλλων, τὰ κάτωθι :

" Παναγιώτατε,
Σεβασμιώτατοι, Θεοφιλέστατοι,
ἀδελφοί καὶ ἀδελφαί ἐν Χριστῷ,

Τὸ γεγονός, ὅτι ἐφέτος ἡ Χριστιανοσύνη τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως ἐορτάζει τὸ Πάσχα συγχρόνως, ἡμπορεῖ νὰ μᾶς καταστήσῃ φανερόν ἓνα ἀποφασιστικῆς σημασίας σημεῖον : δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν ἐκ νέου, ὅτι εἴμεθα ἀπὸ κοινοῦ ἐλευθερωμένοι, λυτρωμένοι, κειλημένοι καὶ ἀπεσταλμένοι.

Εὐγνωμόνως ἀναμιμνησκόμεθα σήμερον τῆς βοήθειας ὄλων ἐκείνων, οἱ ὅποιοι, κατὰ τὰ τελευταῖα δέκα ἔτη τῆς αὐξούσης κοινωνίας μὲ τὴν Ὁρθοδοξίαν, μᾶς ὠδήγησαν εἰς μίαν στενοτέραν κοινότητα μαρτυρίας Χριστοῦ μετ' αὐτῆς.

Πρὸ δέκα ἐτῶν ὁ ὅρος "ἀδελφαί Ἐκκλησίαι" ἀπέκτισε καὶ πάλιν νέαν βαρύτητα εἰς τὴν καθόλου Ἐκκλησίαν. Ὅσον διαφορετικὰ καὶ ἂν εἶναι τὰ μέλη μιᾶς οἰκογενείας, ἔχουν ἐν τούτοις ἓνα πρᾶγμα κοινόν : τὴν κοινὴν καταγωγὴν. Δέν ἰσχύει τοῦτο, κατὰ ἰδιαίτερον τρόπον, διὰ τὰς δύο Ἐκκλησίας μας ; Ἡ κοινὴ πίστις, ἡ ὁποία οἰκοδομεῖ ἐπὶ τῆς Γραφῆς καὶ τῆς Παραδόσεως τῆς Ἐκκλησίας, τὰ Μυστήρια, οἱ κοινοὶ μεγάλοι Ἅγιοι καὶ Ἐκκλησιαστικοὶ Πατέρες μᾶς ἐνώνουν περισσότερο ἀπὸ ὅ,τι μᾶς χωρίζουν αἱ ἐξωτερικαὶ διαφοραί, αἱ ὁποῖαι ἐν μέρει εἶναι ἐκφάνσεις πολιτιστικῶν, κοινωνικῶν καὶ ἐθνικῶν ἰδιομορφιῶν. Διὰ νὰ ἡμπορέσουν αἱ Ἐκκλησίαι μας νὰ ὀνομασθοῦν ἀδελφαί Ἐκκλησίαι, θὰ πρέπει νὰ ἀνακαλύψωμεν καὶ προωθήσωμεν ἐκ νέου τὸ κοινόν, χωρὶς νὰ καταστρέψωμεν τὴν ἰδιοτυπίαν ἐκάστης Ἐκκλησίας."

Ὁ σεβ. Ἐπίσκοπος Δρ Scheele ἐμνημόνευσεν ἐν συνεχείᾳ τὴν ἐπίσκεψιν πρὸ δέκα ἀκριβῶς ἐτῶν μιᾶς ἀντιπροσωπείας τῶν Γερμανῶν Ἐπισκόπων εἰς τὸν ἀείμνηστον Πατριάρχην Ἀθηναγόραν. Οὗτος,

ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ, εἶχε τονίσει ὅτι " ὀφείλομεν ἐφεξῆς νά κινηθῶμεν ὁ εἰς πρός τόν ἄλλον μέ μεγάλα βήματα, διότι ὁλόκληρος ὁ κόσμος μέ τά πολλαπλά του προβλήματα καί τās ἀγωνίας του ἀναμένει μίαν κοινήν χριστιανικήν ἀπάντησιν".

Ὁ Δρ Scheele ἐπεσήμανεν ἐπίσης τούς νέους δεσμούς, οἱ ὅποιοι, κατά τό διαρρεῦσαν διάστημα, ἐσφυρηλατήθησαν μεταξύ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν : τās σπουδᾶς νέων ὀρθοδόξων θεολόγων εἰς τήν Δύσιν καί ἀντιστρόφως, τήν καλλιτέραν ἀμοιβαίαν γνωριμίαν, ἡ ὁποία ὠδήγησεν εἰς μείζονα ἐκτίμησιν καί ἀγάπην τοῦ ἐνός διὰ τόν ἄλλον, τήν ἀμοιβαίαν γονιμοποίησιν τῆς θεολογίας διὰ τῆς ἀνταλλαγῆς ἰδεῶν εἰς κοινά Συμπόσια καί εἰς Διαλέξεις, τήν παρουσίαν ἑκατοντάδων χιλιάδων ὀρθοδόξων χριστιανῶν ὡς ἐργατῶν εἰς τήν Γερμανίαν, τās ἐπισκέψεις ἀναριθμητῶν δυτικῶν χριστιανῶν εἰς τās ὀρθοδόξους χώρας κ.ο.κ., καί κατέληξε :

" Εἶθε ὁ Κύριος νά δώσῃ εἰς ἡμᾶς τήν χάριν νά ἐμβαθύνωμεν περισσότερο εἰς τήν κατανόησιν τῶν ἐπὶ μέρους μυστηρίων καί, δι' αὐτῶν, εἰς τό μυστήριον τῆς χριστιανικῆς ζωῆς, τό μυστήριον τῆς Ἐκκλησίας Του, οὕτω δέ νά ἐνσωματωθῶμεν εἰς τό Πρῶτον Μυστήριον ἀπό τό ὁποῖον ὅλοι ζῶμεν, τό Μυστήριον τοῦ ἐν Τριάδι Θεοῦ".

- Ὁ Προκαθήμενος τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας ἐπισκέπτεται χριστιανικά κέντρα.

Ὁ Προκαθήμενος τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας, Ἀρχιεπίσκοπος Καντουαρίας Δρ Cogan, πραγματοποιεῖ εὐρεῖαν ἐπίσκεψιν ἀνά τά κυριώτερα εὐρωπαϊκά χριστιανικά κέντρα, ἡ ὁποία ἤρχισεν ἤδη τήν 26ην Ἀπριλίου ἕ.ἕ. Μεταξύ 27 - 29 ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἐπεσκέφθη τήν Ρώμην, μεταξύ δέ 30 Ἀπριλίου καί 1 Μαΐου τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Τήν Δευτέραν, 2 Μαΐου, θά ἀφιχθῆ εἰς Γενεύην, ἐνθα θά ἐπισκεφθῆ τό Ὄρθόδοξον Κέντρον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου εἰς Chambésy. Τήν Τρίτην, 3 Μαΐου, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος θά ἐπισκεφθῆ τό Παγκόσμιον Συμβούλιον τῶν Ἐκκλησιῶν, τήν Τετάρτην δέ, 4 Μαΐου, μετά τήν δεξίωσιν αὐτοῦ ὑπό τῶν ἀρχῶν τοῦ Καντονίου τῆς Γενεύης, θά ἀναχωρήσῃ ἐπιστρέφων εἰς Λονδίνον.

- Ποιμαντορική περιοδεία τοῦ Πατριάρχου Ἀντιοχείας εἰς Η.Π.Α.

Ἐγνώσθη ὅτι ἡ Α.Μ. ὁ Πατριάρχης Ἀντιοχείας κ. Ἡλίας θά ἐπιχειρήσῃ κατά τήν ἀνοιξιν καί τό θέρος τοῦ τρέχοντος ἔτους ποιμαντορικήν ἐπίσκεψιν εἰς Ἡνωμένας Πολιτείας καί Καναδᾶν. Ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης Ἀντιοχείας ἐγεννήθη τό 1914 εἰς Ἀρσούν-ἄλ-Μάτν τοῦ Λιβάνου, ἐσπούδασε θεολογίαν εἰς τήν θεολογικήν Σχολήν τῆς Χάλκης (ἐκ τῆς ὁποίας ἀπεφοίτησε τό 1939), ἐξελέγη δέ εἰς τόν Πατριαρχικόν Θρόνον τό 1970. Ἐπισκέπτεται τήν Ἀμερικάν δια πρώτην φοράν.

- Τόν Ἰούνιον εἰς Chambésy τό Συνέδριον διὰ τόν κοινόν ἑορτασμόν τοῦ Πάσχα .

Τήν 29ην Ἰουνίου θά συνέλθῃ εἰς Chambésy, Γενεύη, εἰς τό ἐνταῦθα Ὁρθόδοξον Κέντρον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τό ἀποφασισθέν ὑπό τῆς Α' Προσυνοδικῆς Πανορθόδοξου Διασκέψεως Συνέδριον, τό ὁποῖον πρόκειται νά ἐξετάσῃ τό θέμα τοῦ κοινοῦ ὑφ' ἀπάντων τῶν χριστιανῶν ἑορτασμοῦ τοῦ Πάσχα καθ' ὠρισμένην Κυριακήν. Ὡς γνωστόν, ἡ Διάσκεψις εἶχεν ἀναθέσει εἰς τήν Γραμματείαν ἐπί τῆς Προπαρασκευῆς τῆς Ἀγίας καί Μεγάλης Συνόδου, ἐδρεύουσας εἰς τό Κέντρον, νά ἐπιμεληθῇ τῆς ὀργανώσεως τοῦ ὡς ἄνω Συνεδρίου, μεριμνῶσα διὰ τήν συμμετοχήν εἰς αὐτό " ὑπευθύνων ποιμεναρχῶν, κανονολόγων, ἀστρονόμων, ἱστορικῶν καί κοινωνιολόγων ", ὑποβάλλῃ δέ τά πορίσματα αὐτοῦ εἰς τήν ἐπομένην Προσυνοδικήν Πανορθόδοξον Διάσκεψιν.

Τό πρόγραμμα τοῦ Συνεδρίου περιλαμβάνει :

- 1) Παρουσίασιν τῆς σχετικῆς Ἐκθέσεως τῆς Γ' Ἐπιτροπῆς τῆς Α' Προσυνοδικῆς Πανορθόδοξου Διασκέψεως ὑπό τοῦ Γραμματέως.
- 2) Δύο Εἰσηγήσεις ἐπί τῆς ἱστορικο-κανονικῆς θεωρήσεως τοῦ προβλήματος.
- 3) Δύο εἰσηγήσεις ἐπί τῶν πλέον πιστῶν πρός τό πνεῦμα τῆς Α' ἐν Νικαίᾳ Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἀστρονομικῶν προσεγγίσεων τοῦ θέματος.
- 4) Εἰσήγησιν ἐπί τῆς ποιμαντικῆς ἐπόψεως τούτου .
- 5) Κοινωνιολογικήν θεώρησιν αὐτοῦ.

Ἡ ἐναρξίς τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συνεδρίου θά γίνῃ ἐν τῷ Ναῷ τοῦ Ἀγίου Ἀποστόλου Παύλου τοῦ Ὁρθόδοξου Κέντρου τήν 29ην

Ἰουνίου, ἑορτήν τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων Πέτρου καί Παύλου. Αἱ ἐργασίαι αὐτοῦ θά λήξουν τήν 3ην Ἰουλίου.

- Ζημίαι ἐκ τοῦ σεισμοῦ εἰς Ρουμανίαν -

Ὁ Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Πλοεστίου κ. Ἀντώνιος, Βοηθός Ἐπίσκοπος τοῦ Πατριάρχου Ρουμανίας καί Γραμματεὺς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ρουμανικῆς Ἐκκλησίας, εἰς συνέντευξίν του πρὸς τήν ἑφημερίδα " Νέα Ἐποχή " (Neue Zeit) τοῦ Ἀνατολικοῦ Βερολίνου, ἐδήλωσεν ὅτι πολλαί ἑκατοντάδες ὀρθόδοξων Ἐκκλησιῶν εἰς τήν Ρουμανίαν εἴτε κατεστράφησαν τελείως εἴτε ὑπέστησαν σοβαράς ζημίας ἐκ τοῦ προσφάτου σεισμοῦ. Μόνον εἰς τήν ἐπαρχίαν Βουκουρεστίου, ἀνέφερον, ὑπάρχουν κατεστραμμένοι 40 ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι, ἀκόμη δέ περισσότεραι παρουσιάζουν ρήγματα εἰς τοὺς τοίχους. Ρήγματα ὁμοίως ὑπέστη καί τό Θεολογικόν Ἰνστιτούτον Βουκουρεστίου. Ὁ Θεοφιλ. Ἐπίσκοπος Πλοεστίου διηυκρίνησεν, ὅτι ὁ τοπικός ὀρθόδοξος πληθυσμός λαμβάνει μέρος εἰς τὰς ἐργασίας ἐπισκευῆς.

- Μελέτη περὶ τῆς Ὀρθοδόξου Διασπορᾶς -

Ἐκυκλοφόρησεν μελέτημα τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Κίτρους κ. Βαρνάβα (Τζωρτζάτου), ὑπὸ τὸν τίτλον : " Ἡ εἰς τήν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος ὑπαγωγή τῶν ἐν Διασπορᾷ Ἑλληνικῶν Ἐκκλησιῶν καί ἀνάκλησις αὐτῆς " (Ἀθῆναι 1977). Τό μελέτημα παρουσιάζει ἐνδιαφέρον ἐν ὄψει τοῦ μέλλοντος ὅπως ἀπασχολήσῃ τήν Ἁγίαν καί Μεγάλην Σύνοδον τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας θέματος τῆς Ὀρθοδόξου Διασπορᾶς, περιέχει δέ δημοσίευσιν τῶν ἀνταλλαγέντων μεταξὺ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καί τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος κειμένων τῶν ρυθμιζόντων τό κανονικόν καθεστῶς τῶν ἐκτός τῆς Ἑλλάδος ἑλληνικῶν κοινοτήτων.

- Αἱ ὀρθόδοξοι ἀπόψεις διὰ τὴν προώθησιν τῆς οἰκουμενικῆς κινήσεως : δηλώσεις τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Μύρων κ. Χρυσοστόμου .

Ἀπαντῶν εἰς ἐρωτήσεις αἱ ὁποῖαι ἐτέθησαν εἰς αὐτόν, κατὰ τὴν σύντομον παραμονὴν του εἰς Γενεύην, ὑπὸ τοῦ SOEPI (Δελτίου τῆς Ἑπιθεσίας Τύπου καὶ Πληροφοριῶν τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν), ὁ σεβ. Μητροπολίτης Μύρων κ. Χρυσόστομος, Πρόεδρος τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου διὰ τὰς Διαχριστιανικὰς σχέσεις, διετύπωσε τὴν ἀποψιν, ὅτι αἱ ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι ὀφείλουσαν νὰ διατυπώσουν σαφῶς καὶ ἀπὸ κοινοῦ τοὺς στόχους των ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὴν συμμετοχὴν των εἰς τὴν οἰκουμενικὴν κίνησιν.

Αἱ ὀρθόδοξοι ἀπόψεις, εἶπε, "θά πρέπει νὰ διατυπωθοῦν ἐγγράφως κατὰ πανορθόδοξον τρόπον", διηυκρίνησε δὲ ὅτι ἡ ὑπ' αὐτόν Ἐπιτροπὴ ἐργάζεται ἀπὸ καιροῦ ἤδη διὰ τὴν σύνταξιν μιᾶς ταιαύτης Ἐκθέσεως. Αὕτη, ἀφοῦ ἐγκριθῆ ὑπὸ τῆς Ἀγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, θά πρέπει ἐν συνεχείᾳ νὰ κυκλοφορήσῃ δι' ἐνδεχομένης προσθήκας καὶ ἐγκρισιν μεταξύ τῶν ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν πρὶν ὑποβληθῆ τελικῶς εἰς τὴν ἀρμοδίαν Ἐπιτροπὴν τοῦ Π.Σ.Ε. Ὁ σεβ. Μητροπολίτης Μύρων ἐζήτησεν ἐπίσης τὴν αὔξησιν τῶν ὀρθοδόξων στελεχῶν, τὰ ὁποῖα ἐργάζονται εἰς τὸ Συμβούλιον (σήμερον ὑπηρετοῦν 5 μόνον, ἐπὶ συνόλου 100), τὴν πρόσκλησιν δοκίμων ὀρθοδόξων θεολόγων, ὡς καὶ περισσότερον οὐσιαστικὴν προσέγγισιν ἐκ μέρους τοῦ Συμβουλίου θεμάτων (ὡς ἐκεῖνο τοῦ κοινοῦ ἑορτασμοῦ τοῦ Πάσχα, τοῦ ρόλου τῶν ὀρθοδόξων μειονοτήτων εἰς διαφόρους χώρας ἢ τῆς συμμετοχῆς τῶν ὀρθοδόξων εἰς συζητήσεις ἐπὶ " ὠρισμένων ἰδιαιτέρως θερμῶν ζητημάτων "), τὰ ὁποῖα ἀφοροῦν τὰ ὀρθόδοξα μέλη του.

- Διαλέξεις περὶ Ὁρθοδοξίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Γενεύης .

Ἡ Προτεσταντικὴ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Γενεύης ὠργάνωσε μίαν σειρὰν διαλέξεων μεταξύ 27 Ἀπριλίου καὶ 5 Ἰουνίου ὑπὸ τὸν γενικὸν τίτλον : " Εἰσαγωγή εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Θεολογίαν ". Ὁμιληταὶ θά εἶναι : ὁ σεβ. Μητροπολίτης Τρανουπόλεως κ. Δαμασκηνός, Διευθυντὴς τοῦ Ὁρθοδόξου Κέντρου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου εἰς Chambésy (" Ἡ Προπαρασκευὴ

τῆς Συνόδου τῆς Ὀρθόδοξου Ἐκκλησίας"), ὁ Καθηγητὴς πατὴρ Ἰων Βρια, τῆς Γραμματείας διὰ τὰς ἐρεῦνας καὶ σχέσεις μέ τούς ὀρθόδοξους τοῦ Π.Σ.Ε. ("Ἡ μαρτυρία τῆς ὀρθόδοξου πίστεως σήμερον"), ὁ ἐξ Ἀθηνῶν ὀρθόδοξος θεολόγος κ. Χρῆστος Γιανναρᾶς ("Ἡ ἐνότης τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἡ ἔνωσις τῶν Ἐκκλησιῶν" , "Ἡ διάκρισις μεταξύ ἠθικῆς καὶ ἀσκήσεως" κατὰ τὴν παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀνατολῆς "), ὁ κ. Ἰωάννης Ζηζιούλας, Καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Γλασιώβης, ("Ἡ πνευματολογικὴ προσέγγισις τοῦ μυστηρίου τῆς Ἐκκλησίας"), καὶ ὁ πατὴρ Ἰωάννης Meyendorff, Καθηγητὴς τοῦ Σεμιναρίου τοῦ Ἁγίου Βλαδιμήρου τῆς Ν. Ὑόρκης καὶ συγγραφεὺς πλειάδος συγγραμμάτων περὶ Ὀρθοδοξίας ("Ἡ μαρτυρία τῶν ἀποστόλων καὶ ἡ πρώτη Ἐκκλησία : ἡ ἐκκλησιολογικὴ θεμελίωσις τῆς χριστιανικῆς πίστεως" , "Ἡ ἱστορικὴ συνέχεια τῆς πίστεως : Σύνοδοι καὶ σχίσματα. Ἡ Βυζαντινὴ Ὀρθοδοξία" , "Μεταρρυθμίσεις εἰς τὴν Ῥωσίαν εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ 20οῦ αἰῶνος. Ἡ ὀρθόδοξος θεολογία ἐνώπιον τοῦ συγχρόνου κόσμου" , "Ἡ ὀρθόδοξος μαρτυρία ἐνώπιον τοῦ χριστιανισμοῦ τῆς Δύσεως. Οἰκουμενικαὶ προοπτικαί").

Ἡ σειρά τῶν ὁμιλιῶν θά κλείσῃ μέ μίαν Λειτουργίαν εἰς τὸν ἱερόν Ναόν τοῦ Πατριαρχικοῦ Κέντρου τοῦ Chambésy.

Χαρακτηρίζων τούς ὁμιλητάς, ὁ κοσμήτωρ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Γενεύης κ. François Bonon εἶπεν : " εἶναι ἰδιαιτέρως ἐνδεδειγμένοι διὰ νά ἐπιτρέψουν εἰς τόν ἀκροατὴν τῶν νά διεισδύσῃ εἰς μίαν σκέψιν, τῆς ὁποίας συχνά δέν γνωρίζομεν εἰμὴ τὰς πλευράς τὰς πλέον ἐπιφανειακάς. Καί ἐν τούτοις, ἡ ὀρθόδοξος θεολογία εἶναι μία ἀπό τὰς πλουσιωτέρας καὶ ἀρχαιότερας πνευματικὰς ἐκφάνσεις τῆς χριστιανικῆς παραδόσεως".

ΘΕΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΖΩΗ

- Ἐκκλησιολογικαὶ ἀπόψεις τοῦ διαλόγου μεταξὺ Ὁρθοδόξων καὶ Λουθηρανῶν : μία λουθηρανικὴ προοπτικὴ .

Εἰς τὸν πρὸς τιμὴν τοῦ Ἐπισκόπου Δρος Hermann Kunst κυκλοφορηθέντα τόμον (" Ἡ Ἐκκλησία εἰς τὸν χῶρον τῶν πολιτικῶν ἀντιθέσεων " , " Kirche im Spannungsfeld der Politik " , Göttingen, Verlag Otto Schwartz) περιελήφθη μελέτη τοῦ Καθηγητοῦ Wilhelm Schneemelcher παρουσιάζουσα, ὡς φαίνεται καὶ ἐκ τοῦ τίτλου αὐτῆς, ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον διὰ τὴν ἀποτίμησιν τοῦ διεξαγομένου σήμερον διαλόγου μεταξὺ Ὁρθοδόξων καὶ Λουθηρανῶν. Πράγματι, ὁ συγγραφεύς, ἐκκινῶν ἀπὸ τὸν ὀρισμὸν τῆς Ἐκκλησίας, τὸν ὁποῖον ἔδωσεν ἡ Ὁμολογία τοῦ Augsburg (" Est autem ecclesia congregatio sanctorum " - " εἶναι δέ ἡ Ἐκκλησία κοινω- νία ἁγίων "), προχωρεῖ διὰ νά ἐξετάσῃ, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἀνωτέρω ὀρισμοῦ, τὰς " Ἐκκλησιολογικὰς ἀπόψεις τοῦ λουθηρανο - ὀρθοδόξου διαλόγου " .

Ὁ συγγραφεύς ἀναφέρεται ἐν συντομίᾳ, εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς μελέτης του, εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ διαλόγου τούτου καὶ μνημονεύει τὴν περίφημον ἀλληλογραφίαν μεταξὺ Μελάγχθονος καὶ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἱερεμίου Β' (1573 - 1581) . Σημειώνει ἐν συνεχείᾳ τὰ ὀνόματα τῶν Karl Holl καὶ Adolf Deissmann ὡς θεολόγων, οἱ ὁποῖοι συνετέλεσαν ὥστε ἡ Δύσις, καὶ ἰδιαίτερος ὁ Προτεστάντισμός, νά ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὴν ἀρνητικὴν εἰκόνα περὶ τῆς Ὁρθοδοξίας, τὴν ὀφειλομένην εἰς τὸ ἔργον τοῦ Harnack. Ἀπὸ τοῦ 1945, ἤτοι ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς μεταπολεμικῆς περιόδου τῆς οἰκουμενικῆς κινήσεως, ἡ Εὐαγγελικὴ Ἐκ- κλησία προσεπάθησε νά ἐμβαθύνῃ καλλίτερον εἰς τὴν οὐσίαν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀνατολῆς, ἤρχισε δέ ἐνδιαφέροντας διαλόγους τόσο μετὰ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ὅσον καὶ μετὰ τὸ Πατριαρχεῖον Μόσχας. Ἰδιαίτερος γόνιμος ἐν

προκειμένῳ, κατὰ τόν συγγραφέα, ὑπῆρξεν ἡ συμβολή τῶν Ὀρθοδόξων Κέντρων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου εἰς Chambésy, Κρήτην καί Θεσσαλονίκην (Μονή Βλατάδων) . Ὁμοίως ἐπιτυχεῖς ὑπῆρξαν καί οἱ ἕξ διάλογοι μέ τό Πατριαρχεῖον Μόσχας (ἀπό τοῦ 1959 καί ἔξῃς), ὡς καί ἄλλοι ἀνάλογοι μέ τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον, ὀφειλόμενοι εἰς τήν πρωτοβουλίαν τοῦ Πατριάρχου Ἀθηναγόρου καί τοῦ Ἐπισκόπου Βερολίνου O.Dibellius . Ἡ πρώτη συνάντησις ἐπραγματοποιήθη εἰς Κωνσταντινούπολιν τό 1969, ἔν ἔτος περίπου μετά τήν Δ' Πανορθόδοξον Διάσκεψιν εἰς Chambésy (1968), εἰς τήν ὁποίαν εἶχεν ἀποφασισθῆ ἡ προπαρασκευή τοῦ ἐδάφους διά τήν διεξαγωγήν διαλόγου μεταξύ τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ἀφ' ἑνός καί τῶν Λουθηρανῶν ἀφ' ἑτέρου.

Ἐν τούτοις ὡς παρατηρεῖ ὁ R. Slenczka εἰς τό ἔργον του " Ἀνατολική Ἐκκλησία καί Οἰκουμένη " (1962), " μία θεμελιώδης δυσκολία εἰς τόν θεολογικόν τοῦτον διάλογον προκύπτει ὄχι τόσον ἀπό τήν ἔλλειψιν μιᾶς (σχετικῆς) θεολογίας .. ὅσον ἀπό τήν μή ὕπαρξιν μέχρι σήμερον μιᾶς ἑνδορθόδοξου συμφωνίας διά τήν ἐκτίμησιν τῶν δογματικῶν καί κανονικῶν προβλημάτων, τά ὁποῖα προκύπτουν ἐκ τῆς οἰκουμενικῆς συναντήσεως μέ τας μή ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας" . Ἐτέρα δυσκολία προκύπτει, κατὰ τόν συγγραφέα τῆς μελέτης, ἐκ τῆς ἰσχυρᾶς ἀνασχετικῆς ἐπιδράσεως τῆς, ὡς τήν ἀποκαλεῖ, " ἀκαδημαϊκῆς Δογματικῆς " (Schuldogmatik) τῆς ἐννοίας τῆς Ἐκκλησίας. Συμφώνως πρός τήν δογματικήν αὐτήν ἐννοιαν, ἡ Ἐκκλησία εἶναι " Ταμεῖον τῆς σωτηρίας, θησαυροφύλαξ, διαχειριστής καί μεσολαβητής τῆς δικαιοσύνης καί ἀγιαζούσης θείας χάριτος, μοναδικός δέ ἀθθεντικός καί ἀλάθητος διδάσκαλος τῆς ἀποκεκαλυμμένης ἀληθείας. Ὁ Σωτήρ ἱδρυσεν αὐτήν ὡς ἔν ὄρατόν πνευματικόν καθίδρυμα, ἐν τῷ ὁποίῳ καί μόνον πραγματοποιῆται ἡ ὑποκειμενική οἰκείωσις τῆς σωτηρίας ὑπό τῶν ἀνθρώπων " (Ἰ. Καρμίρης). Αἱ προτάσεις αὗται, κατὰ τόν συγγραφέα, ἀποτελοῦν μίαν σύνοψιν τῆς " θεσμικῆς Ἐκκλησιολογίας ", τῆς ὁποίας κύρια γνωρίσματα

εἶναι ἡ ἱεραρχία ὡς καί τό ἀνήκειν εἰς μίαν Ἐκκλησίαν ἀπάντων τῶν διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰσελθόντων εἰς αὐτήν μελῶν, ζώντων καί νεκρῶν. Ἐν ἀντιδιαστολῇ πρὸς τὴν ἀντίληψιν ταύτην, συνεχίζει ὁ συγγραφεὺς, ἡ περίφημος Ἐγκύκλιος τοῦ 1920 τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἡ ὁποία ὑπῆρξεν ἀποφασιστικὴ διὰ τὴν συμμετοχὴν τῆς Ὁρθοδοξίας εἰς τὴν Οἰκουμενικὴν Κίνησιν, ἀπευθύνεται γενικῶς πρὸς ὅλας τὰς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ ἀνά τὸν κόσμον, ὡς δέ ἐκ τοῦ κειμένου αὐτῆς προκύπτει, υἱοθετεῖ μίαν ἄλλην ἀντίληψιν τοῦ ἐκκλησιολογικοῦ προβλήματος ἀπὸ ἐκείνην τῆς ἀκαδημαϊκῆς Δογματικῆς : ἐκείνην ἀκριβῶς, ἡ ὁποία κατέστησε δυνατὴν τὴν συμμετοχὴν τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν εἰς τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον τῶν Ἐκκλησιῶν καί τὴν Οἰκουμενικὴν Κίνησιν. Βεβαίως, αἱ δύο αὐταὶ ἐκκλησιολογικαὶ ἀντιλήψεις συνυπάρχουν εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἀποδεικνύουσαι οὕτω εἰς αὐτὴν πλείονα τοῦ ἐνός ρεύματα. Ὡς ἐκ τούτου, οἱ Λουθηρανοὶ καλοῦνται ὑπὸ τοῦ συγγραφέως νὰ ἐπιδείξουν πνεῦμα κατανόησεως διὰ τὰς παρατηρουμένας αὐτὰς ἀντινομίας εἰς τὰς θέσεις τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησιολογίας ἐναντι τῶν ἑτεροδόξων.

Ὁ συγγραφεὺς προχωρεῖ ἐν συνεχείᾳ εἰς τὴν διαγραφὴν τῆς Λουθηρανικῆς περὶ Ἐκκλησίας ἀντιλήψεως, τὴν ὁποίαν ἀντλεῖ ἐκ τοῦ κεφαλαίου 7 τῆς Ὁμολογίας τοῦ Augsburg :

" Ἐκκλησία εἶναι ἡ κοινωρία τῶν ἁγίων, ἐν τῇ ὁποίᾳ τὸ εὐαγγέλιον διδάσκεται ὑπὸ τὴν καθαρὰν αὐτοῦ μορφήν καί τὰ μυστήρια τελοῦνται κατὰ τὸν ὀρθὸν τρόπον ". Ἐκ τούτου συνάγεται, ὅτι ἡ Ἐκκλησία δέν ἀποτελεῖ μίαν κοινωρίαν κατ'ἀναλογίαν πρὸς ἄλλας ἀνθρωπίνας κοινωρίας, ἀλλ'ὅτι εἶναι ἔργον καί ἐνέργεια τοῦ θεοῦ. Ὡς ἐκ τούτου, κατὰ τὸν συγγραφέα, δέν δύναται ἡ Ἐκκλησία νὰ νοηθῇ κατὰ τὸ πρότυπον ἄλλων ἀνθρωπίνων θεσμῶν καί οὕτω νὰ θεωρηθῇ ὡς κυβερνωμένη ὑπὸ ἱεραρχίας διληθρομένης κατὰ τὸ πρότυπον τῶν ἀνθρωπίνων ἱεραρχιῶν. Ἀφ'ἐτέρου ὁμοῦ, δέν δύναται καί νὰ νοηθῇ ὡς στερουμένη τελείως ἱεραρχίας καί, ἄρα, ὡς μία ἀπλή συνάθροισις ἱεροκηρύκων καί εὐσεβῶν ἀνθρώπων. Ἐἶναι χαρακτηριστικὸν τῆς Ἐκκλησιολογίας τῆς Λουθηρανικῆς Μεταρρυθμίσεως ὅτι διαχωρίζει τὴν θέσιν τῆς

τόσον ἐν σχέσει πρὸς τὸν κανονικόν-ιεραρχικόν θεσμόν ὅσον καὶ ἐν σχέσει πρὸς τὴν ὄνειροπόλον κοινότητα ἀνθρώπων τοῦ αὐτοῦ φρονήματος ". Βεβαίως, τὰ δύο αὐτὰ στοιχεῖα κατὰ τινα τρόπον συνυπάρχουν, ἢ συνύπαρξις ὅμως αὐτῶν θὰ πρέπει νὰ νοηθῆ μᾶλλον ὡς μία σχέση ἐντάσεως, ἢ ὁποία θὰ ἀρθῆ διὰ τῆς ἐνσωματώσεως τοῦ ἀνθρωπίνου θεσμοῦ εἰς τὸ ἐσχατο-λογικόν γεγονός.

Ἐκ τῶν δεδομένων τούτων ὁ συγγραφεὺς συνάγει, ἐν κατακλείδι, τὰ ἑξῆς σημεῖα στηρίξεως εἰς τὸ μέλλον τοῦ μεταξὺ Ὁρθόδοξων καὶ Λουθηρανῶν διαλόγου :

1. Οἱ μέχρι σήμερον διεξαχθέντες διάλογοι μεταξὺ τῆς Λουθηρανικῆς Ἐκκλησίας τῆς Γερμανίας καὶ τῶν Πατριαρχείων Κωνσταντινουπόλεως καὶ Μόσχας δύνανται, κατὰ τὴν λουθηρανικὴν ἀντίληψιν, νὰ θεωρηθοῦν μόνον ὡς διάλογοι μεταξὺ δύο ἐπὶ μέρους Ἐκκλησιῶν. Διὰ τοὺς Λουθηρανούς ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία εἶναι Ἐκκλησία κατὰ τὸ μέτρον κατὰ τὸ ὅποῖον τὸ Εὐαγγέλιον κηρύσσεται καὶ τὰ μυστήρια τελοῦνται ἐν αὐτῇ. Μόνον ὑπ' αὐτὴν τὴν προϋπόθεσιν εἶναι δυνατόν νὰ διεξαχθῆ διάλογος ἐπὶ τῶν χωριζουσῶν τὰς Ἐκκλησίας αὐτὰς διαφορῶν ὡς πρὸς τὰς ἱεροτελεστίας καὶ τὰ θεολογούμενα.

2. Ἡ Ἐκκλησία ὡς ἱστορικο-κοινωνικὸν οἰκοδόμημα λαμβάνει εἰς τὰς διαφόρους ἐποχὰς καὶ χώρας διάφορον μορφήν. Ἐκκλησία δὲν εἶναι πλατωνικὴ πολιτεία, ἀλλὰ γεγονός ἢ, ἀκριβέστερον : ἐνέργεια τοῦ θεοῦ εἰς τὸν κόσμον αὐτὸν ἐν χώρῃ καὶ χρόνῳ. Τοῦτο ὅμως σημαίνει, ὅτι, ὑπεράνω τῶν ἱστορικῶς προσδιωρισμένων ἐκκλησιαστικῶν δομῶν, ὑπάρχει καὶ κάτι, τὸ ὅποῖον ὑπερβαίνει τὴν παραδεδομένην κοινωνικὴν μορφήν : ὑπάρχει ὁ λαὸς τοῦ θεοῦ ὁ ὁμιλῶν κάθε εἶδος γλώσσαν. Εἶναι ἀναντίλεκτον ὅτι αὐτὴ ἀκριβῶς ἡ ἐκκλησιολογικὴ βάση εἶναι ἐκείνη ἢ ὁποία δίδει εἰς τὸν λουθηρανισμόν τὴν μεγάλην του ἐλευθερίαν διὰ τὸν διάλογόν του μεῖ ἄλλας Ἐκκλησίας.

3. Βεβαίως, κατά τήν διάρκειαν τῶν μέχρι τοῦδε διμερῶν διαλόγων, τά θεολογικά θέματα ἦσαν κυρίως ἐκεῖνα, τά ὁποῖα εἶχον τήν προτεραιότητα. Ἰδιαιτέρως ὁμως ἐν σχέσει πρὸς τόν διάλογον μέ τήν Ὁρθοδοξίαν θά πρέπει οἱ Λουθηρανοί νά προσεγγίσουν μέ κατανόησιν τήν Ὁρθόδοξον πνευματικότητα, ἡ ὁποῖα πλουτίζει τήν ὀρθόδοξον συνείδησιν περί Ἐκκλησίας μέ μίαν ἰδιαιτέραν ἐμπειρίαν. Τήν ἐμπειρίαν αὐτήν ὁ Λουθηρανισμός εἶναι ἀσφαλῶς εἰς θέσιν νά ἐννοήσῃ καί νά ἐκτιμήσῃ.

ΟΡΘΟΔΟΣΟΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- 194.- ΑΓΟΥΡΙΔΟΥ ΣΑΒΒΑ, Ἰησοῦς Χριστός καί Χριστιανισμός (Κριτική στό ἔργο τοῦ Γιάννη Κορδάτου), Θεσσαλονίκη, 1976.
- 195.- ANTONIJ Mel'nikov Metr. Blažennyj Avgustin kak Katechisator (Ὁ ἱερός Αὐγουστῖνος ὡς κατηχητής), Bogosl. Trudy 15 (1976) 55-60.
- 196.- AUBINEAU M. Neuf manuscrits chrysostomiens : Athos Stavronikita 4, 7, 10, 12, 13, 15, 22, 31, 32. OCP 42 (1976) 76-91.
- 197.- ΒΑΡΝΑΒΑ Δ.ΤΖΩΡΤΖΑΤΟΥ (Μητροπολίτου Κίτρους). Ἡ εἰς τήν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος ὑπαγωγή τῶν ἐν Διασπορᾷ Ἑλληνικῶν Ἐκκλησιῶν καί ἀνάκλησις αὐτῆς, Ἀθήναι, 1977.
- 198.- ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ. Ἔργα 3. (Ἑλληνες Πατέρες....23) Θεσσαλονίκη, Πατερικαί Ἐκδόσεις " Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς ", 1976, σσ. 320.
- 199.- CALUGAR DUMITRU , Βασικαί ἀρχαί τῆς θρησκευτικῆς (θεολογικῆς) ἐκπαιδεύσεως, " Mitropolia Ardealului " XX (1975), No. 940, pp.595-599 (ρουμανιστί).
- 200.- ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΚΥΡΑΤΣΟΥ (Μητροπολίτου Δράμας). Ὁρθοδοξία καί Ἑλληνισμός ἐν ὄψει σοβαρῶν γεγονότων, Ἀθήναι, 1976.
- 201.- ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΚΥΡΑΤΣΟΥ (Μητροπολίτου Δράμας). Τά ἰδανικά τῆς παιδείας καί ἡ νεότης, Δράμα, 1976.
- 202.- FEOFAN AŠURKOV (Ierom.). Ο " Τοčnom izloženií Pravoslavnnoj very " svjato Ioanna Damaskina (Περὶ "Ἐκθέσεως ἀκριβοῦς Ὁρθοδόξου πίστεως " τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ), Žurn. Mosk. Patr. 1976, No. 7, 72-76.
- 203.- ΘΕΟΔΩΡΗΤΟΥ Μοναχοῦ. Κανονικὴ θεώρησις τοῦ ἡμερολογιακοῦ σχίσματος, Ἀθήναι, 1976.
- 204.- ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΑΝΔΡΕΑ. Πάσχα Κυρίου Πάσχα (θεολογικόν σχόλιον εἰς τὸν Κανόνα τῆς Ἀναστάσεως), Ἀθήναι, 1976, σσ. 68.
- 205.- ΚΟΡΝΑΡΑΚΗ ΙΩΑΝΝΟΥ. Ψυχολογία καί πνευματικὴ ζωή, Θεσσαλονίκη, 1976, σσ. 250.
- 206.- ΚΟΥΤΣΑ ΣΥΜΕΩΝ Ἀρχιμανδρίτου. Ἡ κοινωνία τοῦ Ἁγίου πνεύματος, Ἀθήναι, 1977.

- 207.-ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ Χρ. ΙΩΑΝ. Ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας θεμελιωτής τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἐκπαιδεύσεως, Ἀθήναι, 1976.
- 208.-METHODIOS Metropolitan of Aksum. The significance of Patriarch Dioscorus of Alexandria's policy for the Hellenic World, Abba Salama 7(1976) 352-357.
- 209.-ΝΙΚΟΛΑΟΥ (Μητροπολίτου Χαλκίδος). Ποιμαντικός Διάλογος, Ἀθήναι, 1976.
- 210.-NICOLAE Mēropolitite du Banat. Τά πρό 50 ἐτῶν γεγονότα, "Biserica Ortodoxa Romana" XCIII (1975), No. 11-12, pp. 1338-1341 (ρουμανιστί) .
- 211.-NISSIOTIS NIKOS. Okumenische Gedanken zur Ausübung der Lehrautorität in der Kirchen, Una Sancta XXXI (1976) 276-284.
- 212.-OTIS B. Gregory of Nyssa ant the Cappadocian Conception of time, Stud. Patr. 14 (1976) 327-357 .
- 213.-PITIRIM NEČAEV (Archipr.). Ο Βλαζεννομ Avgustine (Περὶ ἱεροῦ Αὐγουστίνου), Bogosl. Trudy 15 (1976) 3-24 .
- 214.-POPESCU DUMITRU . Ἡ Ἐκκλησία καὶ ὁ ἀγὼν τῶν λαῶν διὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν, "Ortodoxia" XXVII (1975), No. 4, pp. 686-684, (ρουμανιστί).
- 215.-RADU D. Ἡ μέριμνα τῶν ὀρθοδόξων ρουμανικῶν κοινοτήτων τοῦ ἐξωτερικοῦ ἀπὸ τοῦ 1925 μέχρι τῆς σήμερον, "Biserica Ortodoxa Romana" XCIII (1975), No. 11-12, pp. 1461-1473, (ρουμανιστί) .
- 216.-ROMANIDES JOHN. The Christological Teaching of St. John of Damascus, Ἐκκλησιαστικός Θάρος 58 (1976) 232-269.
- 217.-ȘERBANESCU NICOLAE . Δημιουργία τοῦ Ρουμανικοῦ Πατριαρχείου, "Biserica Ortodoxa Romana" XCIII (1975), No. 11-12, pp. 1384-1400 (ρουμανιστί) .
- 218.-ȘIRBU CORNELIU. Ἡ Ἐκκλησία καὶ ὁ σύγχρονος κόσμος, "Ortodoxia" XXVII (1975), No. 4, pp 695-716 (ρουμανιστί) .
- 219.-ȘPIDLIK T. La "theoria" et la "praxis" chez Grégoire de Nazianze, Stud. Patr. 14 (1976) 358-364.
- 220.-STANILOAE DUMITRU . Ἡ Δημιουργία ὡς χάρισμα καὶ τὰ μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας, "Ortodoxia" XXVIII (1976), No. 2, pp. 10-29 (ρουμανιστί) .